

Nousiaisten kunnan varhaiskasvatus- suunnitelma

1.8.2017 alkaen

Sisältö

1 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAADINTA, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	3
2 VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	5
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestäminen	5
2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	7
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvua ja oppimisen polkua	7
2.4 Arvoperusta	8
2.5 Oppimiskäsitys	11
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	12
2.7 Laaja-alainen osaaminen	13
3 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI	17
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja arviointi	17
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt ja arviointi	21
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	22
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	22
Monialainen yhteistyö	23
4 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN ...	25
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys	25
4.2 Pedagoginen dokumentointi	26
4.3 Monipuoliset työtavat	26
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	28
4.5 Oppimisen alueet	29
- Kielten rikas maailma	29
- Ilmaisun monet muodot	29
- Minä ja meidän yhteisömme	29
- Tutkin ja toimin ympäristössäni	29
- Kasvan, liikun ja kehityn	29
4.6 Kieli ja kulttuuri	35

5	LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI	36
5.1	Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	36
5.2	Yhteistyö huoltajien kanssa.....	37
5.3	Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa.....	38
5.4	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	40
6	VAIHTOEHTOISEEN PEDAGOGIIKKAAN TAI ERITYISEEN KATSOMUKSEEN PERUSTUVA VARHAISKASVATUS	43
7	TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	44

1 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAADINTA, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustilain perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustilain, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslain, on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä.”

Nousiaisten varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) koskee päiväkoteja, perhepäivähoitoa, yksityistä varhaiskasvatusta sekä esiopetuksen täydentävää päivähoitoa. Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu suomen kielellä. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi laaditaan jokaiselle lapselle oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.

Varhaiskasvatussuunnitelman laatimista varten perustettiin työryhmä, jossa oli mukana perhepäivähoitaja ja kaksi lastentarhanopettajaa ja lastenhoitajaa, varhaiskasvatuksen erityisopettajat, varhaiskasvatuksen esimiehet ja yksityisen päiväkodin johtaja.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on ollut mukana myös neuvola. Huoltajille tehtiin kysely, jossa he saivat kertoa millainen on lapsen hyvä päivä varhaiskasvatuksessa ja mitä odotuksia heillä on yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa.

Nousiaisten varhaiskasvatussuunnitelman rakenne noudattaa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöllistä rakennetta. Jokaisen kappaleen alussa on vastaava suora lainaus varhaiskasvatussuunnitelman perusteista koskien ko. kappaleen tehtävän kuvausta ja varhaiskasvatukselle asetettuja velvoitteita. Jokaisen kappaleen lopussa on kuvaus Nousiaisten kunnan painotuksista ja näkökulmista.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on huomioitu Nousiaisten esiopetuksen opetussuunnitelma, perusopetuksen opetussuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä varhaiskasvatuksen laatukäsikirja. Varhaiskasvatussuunnitelman perustana ovat Nousiaisten kunnan strategiassa olevat arvot: tasapuolisuus, läheisyys, luonto ja laadukkuus.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan vuosittain asiakas- ja henkilöstöpalautteiden pohjalta. Käytännöstä saatuja kokemuksia ja tehtyjä havaintoja/dokumentointia hyödynnetään varhaiskasvatussuunnitelman kehittämisessä. Havainnointi ja dokumentointi toimivat välineinä lapsen kuulemisessa. Tavoitteena on, että varhaiskasvatussuunnitelman ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen saadaan mukaan koko henkilöstö sekä lapset huoltajineen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (lapsen vasu) laaditaan yhdessä huoltajien kanssa lapsen aloitettua varhaiskasvatuksessa, riittävän tutustumisajan jälkeen. Päiväkodeissa lastentarhanopettaja vastaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen voi osallistua myös muu kasvatushenkilöstö. Perhepäivähoidossa perhepäivähoitajat tekevät varhaiskasvatussuunnitelman yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatusohjaaja vastaa vasujen laadintaprosessista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan valmiille lomakkeelle, johon kirjataan lapsen osaaminen, vahvuudet ja henkilökohtaiset oppimistavoitteet ja menetelmät, joilla tavoitteisiin pyritään. Lapsen vasua arvioidaan ja päivitetään jatkuvasti lasta havainnoimalla sekä toimintaa dokumentoimalla.

2 VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

”Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.”

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestäminen

”Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatustilain mukaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena. Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla.

Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään varhaiskasvatusta koskevien säädösten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Yksityisen palvelun järjestäjän ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaavat kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä. Kunnan käytettävissä tulee olla varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti erityislastentarhanopettajan palveluja.”

Nousiaisten kunnassa varhaiskasvatusta järjestetään perhepäivähoidossa, päiväkodeissa (päiväkoti Nuppula ja päiväkoti Vappula) sekä yksityisessä perhepäivähoidossa ja päiväkodissa (Koljolan päiväkoti). Nousiaisten kunta ostaa Koljolan päiväkodin varhaiskasvatuspalvelut yksityiseltä palveluntuottajalta ja tekee lasten sijoituspäätökset. Koljolan päiväkoti 54 paikkainen päiväkoti. Päiväkoti Vappula on 40 vuotta vanha, 54 paikkainen päiväkoti ja päiväkoti Nuppula on uudempi (valmistunut 2011), 70 paikkainen päiväkoti. Kunnallista perhepäivähoitoa on Nousiaisissa ollut jo syksystä 1973 lähtien. Tällä hetkellä perhepäivähoitajia on lähes 20 eri puolilla kuntaa. Varhaiskasvatusjohtaja päättää lasten sijoittamisesta päiväkoteihin ja varhaiskasvatusohjaaja perhepäivähoitoon.

Esiopetusta järjestetään perusopetuksen alaisena toimintana koulujen yhteydessä Nummen, Kirkonpiirin, Valpperin ja Paijulan koulussa. Esiopetuksen täydentävää päivähoitoa järjestetään Nummen ja Kirkonpiirin koululla tarpeen mukaisesti. Vuorohoitoa tarvitsevien esioppilaiden päivähoito järjestetään Nuppulan päiväkodissa. Lisäksi Nummen koululla esiopetuksessa oleville järjestetään päivähoitoa tarvittaessa päiväkoti Vappulassa ja Kirkonpiirin esiopetuksessa oleville Koljolan päiväkodissa. Päiväkodit sijaitsevat koulujen läheisyydessä.

Ruotsinkielisten lasten varhaiskasvatus on järjestetty ostopalveluna seudullisesti tai yksityisen palveluntuottajan kanssa. Viittomakieltä käyttävälle voidaan tarvittaessa palkata viittomakieltä osaava avustaja.

Kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa koko kunnan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ja sitä täydentävän päivähoidon erityisopetuksesta. Yksityisellä päiväkodilla on oma varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo). Päiväkoti Nuppulan integroidussa erityisryhmässä toimii oma veo, joka vastaa ryhmänsä erityiskasvatuksesta sekä 11 vuotisten oppivelvollisten esiopetuksesta.

Nousiaisten varhaiskasvatuksessa on käytössä laatukäsikirja, jota päivitetään joka toinen vuosi. Varhaiskasvatuksessa on käytössä myös toimintaohje kiusaamisen ehkäisyyn, puuttumiseen ja seurantaan. Perhepäivähoitoon ja jokaiseen päiväkotiin on laadittu oma pelastus- ja turvallisuussuunnitelma.

Huoltajille järjestetään mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin mm. vanhempainilloissa, kasvatustaluteluissa ja asiakastyytyväisyyskyselyssä.

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

”Varhaiskasvatusta annetaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena, esimerkiksi kerho- tai leikkitoimintana. Varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan oppimisympäristöiltään, resursseiltaan, henkilöstön koulutukselta ja kelpoisuusvaatimuksilta, henkilöstörakenteilta, lapsiryhmien koolta sekä lasten ja henkilöstön väliseltä suhdeluvulta. On tärkeää, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Huoltajan kanssa neuvotellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua. Neuvontaa ja ohjausta annetaan palvelujen piiriin hakeuduttaessa, mutta myös lapsen jo ollessa varhaiskasvatustilain palvelujen piirissä.”

Nousiaisten kunnassa toimii kaksi kunnan päiväkotia, päiväkotia Nuppula ja päiväkotia Vappula. Päiväkotia Nuppulassa toimii neljä ryhmää: alle 3-vuotiaiden ryhmä ja kolme yli 3- vuotiaiden ryhmää. Yksi ryhmistä on vuorohoitoryhmä, jossa järjestetään vuorohoitoa klo 17.00 - 6.15 välisenä aikana päivätoiminnan lisäksi. Nuppulan päiväkodissa toimii myös integroitu pienryhmä 3-6 vuotiaille. Päiväkotia Vappulassa toimii kolme ryhmää: alle 3-vuotiaiden ryhmä ja kaksi yli 3-vuotiaiden ryhmää. Lisäksi Nummen koululla ja Kirkonpiirin koululla on kummassakin yksi esiopetuksen täydentävän päivähoiton ryhmä. Varhaiserityiskasvatusta annetaan jokaisessa ryhmässä ja perhepäivähoidossa lapsen tarpeen mukaisesti. Nousiaisten kunnassa toimii 20 perhepäivähoitajaa. Yksityisessä Koljolan päiväkodissa toimii kolme ryhmää: alle 3-vuotiaiden ryhmä ja kaksi yli 3-vuotiaiden ryhmää.

Nousiaisten kunnan alueella toimivien päiväkotien ja perhepäivähoidon välisiä yhteistyömuotoja ovat erilaiset yhteiset tapahtumat, kuten retket, teatteriesitykset, liikuntatapahtumat, henkilöstön koulutukset ja virkistytymiset. Päiväkodit toimivat perhepäivähoidon varahoitopaikkana perhepäivähoitajan lomien aikana. Nuppulan ja Vappulan päiväkotien välillä pyritään yhteistyöhön myös sisäisin sijaisjärjestelyin mahdollisuuksien mukaan. Päiväkodit toimivat esioppilaiden täydentävän päivähoiton varahoitopaikkoina koulujen loma-aikoina, jolloin myös henkilökunta siirtyy tarvittaessa päiväkoteihin. Yhteistyötä lisätään yksityisen päiväkodin kanssa.

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvua ja oppimisen polkua

”Varhaiskasvatus on keskeinen lapsia ja heidän perheitään koskeva palvelu, johon suurin osa lapsista osallistuu ennen oppivelvollisuutta. Lapset tuovat varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltajien ja lasten väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lasten

elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.”

Nousiaisissa päiväkotien ja hoitomuotojen välillä tapahtuvissa tiedonsiirrossa on mahdollista käyttää lapsen siirtotietolomaketta, jonka lähettävä taho täyttää ja välittää seuraavaan hoitopaikkaan. Tarvittaessa voidaan järjestää siirtopalaveri. Lapsen vasu ja kasvun kansio toimivat myös tiedonsiirtovälineinä. Ryhmän henkilöstön vaihtaessa ryhmää lasten kanssa, tieto kulkee myös työntekijän mukana.

Lapsen hoitosuhteen alkaessa noudatetaan varhaiskasvatuksen laatukäsikirjan mukaista hyvän alun polkua. Lapsesta hankitaan tietoa huoltajaa haastattelemalla (alkuhaastattelulomake) ja keskustelemalla lapsesta. Heti hoidon alussa huoltaja täyttää lapsesta esitietolomakkeen. Lapsen tarvitseman tuen kartoittamiseksi yhteistyötä tehdään tarvittaessa neuvolan ja neuvolapsykologin kanssa.

Lapsen siirtyessä esiopetukseen perhepäivähoidosta tai päiväkodista, varhaiskasvatuksen erityisopettaja välittää siirtolomakkeen esiopetukseen. Tarvittaessa järjestetään siirtopalaveri. Tulevilla esioppilailla on tutustumispäivä ennen esiopetuksen alkamista, jolloin lapsi saa tutustua esikoulun tiloihin ja opettajaan. Tukea tarvitsevan lapsen osalta varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu esiopettajan mukaan tukisuunnitelman arviointipalaveriin ennen esiopetuksen alkamista. Tarvittaessa tehdään monialaista yhteistyötä huoltajien luvalla.

2.4 Arvoperusta

”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.”

Nousiaisten kunnan varhaiskasvatuksen avainsanoja ovat turvallisuus, perushoidon laadukas toteutus, lapsen kohtaaminen, havainnoiminen sekä lapsen aito kuuntelu. Lapsi on arvokas omana itsenään ja hän saa kokea olonsa hyväksytyksi. Tärkeää on myös aikuisen aito läsnäolo sekä läheisyys.

Ihmisenä kasvaminen

”Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itsen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.”

Varhaiskasvatuksessa luodaan lämmin, luottamuksellinen ja turvallinen kasvatusilmapiiri. Lasta kannustetaan yrittämään parhaansa ja oppimaan uutta erehdyksiä sallivassa ilmapiirissä. Toiminnassa varmistetaan, että lapsen oppimisen motivaatio syntyy onnistumisen kokemusten kautta. Päivittäisissä tilanteissa vahvistetaan lapsen itseluottamuksen kehittymistä sekä sosiaalisia taitoja. Tavoitteena on, että lapsella on hyvä itsetunto, hän on empaattinen, positiivinen ja aktiivinen toimija.

Lapsen oikeudet

”Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.”

Lapsella on oikeus olla oma itsensä muiden oikeuksia kunnioittaen. Tavoitteena on kohtaaminen, jossa lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja hyväksytyksi omana itsenään.

Varhaiskasvatuksessa lapselle taataan turvallinen kasvuympäristö, säännöllinen arki ja perushoito sekä monipuolisesti mahdollisuuksia itsensä ilmaisuun. Toiminnassa ja sen kehittämisessä otetaan huomioon lapsen mielipide ja toiveet.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

”Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muusta henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.”

Lasta kohdellaan tasa-arvoisesti huomioiden hänen yksilölliset tarpeet ja kehitystaso. Varhaiskasvatuksen suunnittelussa huomioidaan perheiden moninaisuus sekä lapsen yksilölliset piirteet. Nousiaisten kunnan luonnon läheisyys ja kulttuurihistoria rikastuttavat toimintaa.

Perheiden monimuotoisuus

”Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemysiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.”

Perheiden toiveita, ajatuksia ja mielipiteitä kuunnellaan varaamalla aikaa keskustelulle huoltajien kanssa. Ehdotusten ja toiveiden huomioiminen sekä mahdollinen toteutus tapahtuu resurssien puitteissa ja asioista yhdessä sopien. Kunnioitamme eri kulttuureista tulevien perheiden elämäntapojensa. Jokainen lapsi saa kokea, että juuri hänen perheensä on hyvä ja arvokas sellaisenaan. Nousiaisten varhaiskasvatus tukee monimuotoisten perheiden elämäntapojensa.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

”Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen

ymmärtää ekologisen kestävyden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.”

Lasta opetetaan toimimaan yhteiskunnan vastuullisena jäsenenä. Lapselle kerrotaan terveellisten ruokailutottumusten ja liikunnan merkityksestä. Liikkuminen on terveyden ja hyvinvoinnin perusta, joka tuo iloa elämään. Liikkumisen avulla lapset rohkaistuvat kokeilemaan rajojaan ja taitojaan. Lapsia kannustetaan huolehtimaan itsestään, toisistaan ja ympäristöstään. Opetamme lasta ymmärtämään kokonaisvaltaisesti elämäntapojen ja tottumusten syy-seuraussuhteet sekä niiden vaikuttavuuden ihmisen hyvinvointiin.

Ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus muodostuvat lapsen hyvistä sosiaalisista taidoista, erilaisuuden hyväksymisestä, vastuullisesta toiminnasta ja ryhmän jäsenenä toimimisesta.

2.5 Oppimiskäsitys

“Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkaillaessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.”

Varhaiskasvatuksessa ylläpidetään vuorovaikutteista kasvatuskulttuuria. Lasta kuunnellaan ja hänen tarpeensa huomioidaan. Toimintaa toteutetaan pienryhmissä, joissa sensitiivinen ja läsnä oleva aikuinen havainnoi ja tukee lasta sekä toimii pedagogisesti koko päivän ajan. Lasta kannustetaan omaehtoiseen leikkiin aikuisen kannatella leikkiä. Lapsen kasvun ja oppimisen kannalta aikuiset huomioivat lapsen herkkyyksikaudet sekä lapsen sen hetkiset mielenkiinnon kohteet. Näin oppiminen on lapselle mielekästä. Kokemuksen, toiminnan ja tutkivan työtteen kautta lapselle varmistetaan turvallinen ja omatoimisuuteen ohjaava oppimisympäristö, jossa lapsella on myös lupa epäonnistua.

2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

“Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteuttamiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristössä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä sitä, että henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää.

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatus, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämisessä. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.”

Varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa suunnitellaan ja toteutetaan niin, että se kohtaa mahdollisimman hyvin lapsen ja perheiden toiveet sekä tarpeet. Toiminnassa huomioidaan kuitenkin annetut resurssit ja raamit. Varhaiskasvatus tapahtuu yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Varhaiskasvatustyöjärjestelmä järjestetään vastaamaan lapsen tarpeita mm. havainnoimalla ja kuuntelemalla lasta, antamalla lapselle aikaa, tilaa ja välineitä sekä aikuisen tukea. Pedagogista toimintaa arvioidaan jatkuvasti reflektoiden. Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi toteutetaan yhteistyössä huoltajien, kasvatushenkilöstön ja muiden mahdollisten yhteistyötahojen kanssa.

Nousiaisissa lapsen ja kunnan varhaiskasvatussuunnitelma toimii työvälineenä, joka ohjaa kasvattajan pedagogista toimintaa ja kannattelee yksittäisen lapsen kasvua ja kehitystä. Reflektion ja arvioinnin kautta voidaan kehittyä ja muuttaa toimintaa lapsen ja lapsiryhmän tarpeita vastaavaksi. Toiminnan läpinäkyvyys ja arviointi luovat mahdollisuuden yhdessä oppimiseen ja oppimisen iloon!

2.7 Laaja-alainen osaaminen

“Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten lapset käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan viisi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.”

Ajattelu ja oppiminen

”Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.”

Kasvattaja toimii lapsen innostavana oppaana ajattelun ja oppimisen maailmaan. Hän toimii itse aktiivisena ja aktivoivana vuorovaikutuskumppanina, ympäristöstään kiinnostuneena ja tiedonhaluisena mallina. Kieli on kaiken ajattelun ja oppimisen edellytys, joten oppimisympäristössä kiinnitämme paljon huomiota monipuolisen, kuvailevan sanaston ja käsitteiden käyttöön arjen kaikissa tilanteissa (arjen pedagogiikka).

Lapsi nähdään liikkuvana ja leikkivänä, kasvuympäristössään saamiensa kokemusten ja mallien kautta omaa oppimistaan ja ajatteluaan aktiivisesti rakentavana toimijana.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

”Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen

merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvyille ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.”

Lasta tuetaan kulttuurisessa osaamisessa. Kasvattaja toimii erilaisia kulttuurisia näkemyksiä kunnioittavana ja huomioon ottavana roolimallina pitäen jokaisen lapsen ja perheen kulttuuria, katsomusta ja kieltä samanarvoisena. Lapselle tarjotaan kokemuksia eri-ikäisten, näköisten ja eri kieliä puhuvien ihmisten kohtaamisesta ja mahdollistetaan vuorovaikutustilanteita heidän kanssaan. Yhteistyötä tehdään esim. Moisiokodin, koulujen, seurakunnan ja mahdollisten eri kulttuurien edustajien kanssa. Kulttuurista identiteettiä vahvistetaan tarjoamalla kotiseututietoutta ja kokemuksen oman kielen sekä kulttuurin tärkeydestä ja arvokkuudesta. Lasten näkemyksiä ja mielipiteitä kuuntelemalla osoitetaan mielipiteenvaihdon ja yhteisen pohdinnan merkitys yhteistoiminnalle. Lapsi nähdään hyvillä vaikutteilla avoimena, omien kokemusten kautta ymmärrystään rakentavana (ja hyvää tahtovana) tulevaisuuden toimijana.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

”Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.”

Lasta ohjataan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvissä itsestä huolehtimisen- ja arjen taidoissa. Aikuinen toimii itsestään ja ympäristöstään huolehtivana roolimallina.

Opetuksessa ja kasvatuksessa hyödynnetään lapsen arkipäivän käytännönläheisiä mahdollisuuksia, kuten lelujen ja muiden välineiden paikalleen laittaminen, rikkoutuneiden tavaroiden korjaaminen, sähkön ja veden käytön järjeistäminen, jätemateriaaliaskartelut, kierrätyksen näkyväksi tekeminen, kevyen liikenteen liikennesäännöt ja tarkkaavaisuus retkillä, erilaiset ympäristöt (rakennettu-rakentamaton) ja niistä huolehtimisen (roskat roskiin) tavat, terveellinen-epäterveellinen ravinto ja kauniit pöytätaavat, sään mukainen pukeutuminen, (hammas- ja käsihygieniat), kaveritaidot, turvataidot ja helpot ensiaputaidot lapsille

Huomiota kiinnitetään erityisesti lasten sosiaalisiin taitoihin ryhmässä. Ryhmälle luodaan lasten kanssa yhdessä toimimisen säännöt. Aikuinen sanoittaa arjessa sekä omia, että lasten tunteita edesauttaen empatiakyvyn kehitystä. Tunnekasvatuksessa hyödynnetään lisäksi

draamallisia menetelmiä, satuja, tarinoita, (nukke)näytelmiä, elokuvia ja kasvatuksellista keskustelua.

Monilukutaito ja tieto – ja viestintäteknologinen osaaminen

”Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.”

Varhaiskasvatukseen hankitaan vähitellen, olemassa olevien resurssien puitteissa, tieto- ja viestintäteknologian välineitä lasten käyttöön. Lasten kanssa luetaan kirjoja ja loruja. Omien tarinoiden ja lorujen keksimistä harjoitellaan mm. saduttamalla, kuvakerronnalla ja keskustelemalla. Kasvattajan ohjaamana keskustellaan ajankohtaisista aiheista. Lasten kanssa tutustutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin viestintävälineisiin, kuten tietokoneeseen, sanomalehtiin, televisioon ja radioon. Lasten moniluku- ja tieto- ja viestintäteknologian osaamista kehitetään esim. valokuvauksen, animaatioiden ja tablettien käytön avulla.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

”Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.”

Kasvattaja kannustaa omalla esimerkillään lapsia osallistumaan ja vaikuttamaan ympäristössään. Hän kunnioittaa ja huomioi lapsilta, huoltajilta ja työyhteisöstä nousevia näkökulmia osoittaen, että jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään. Neuvottelemisen taitoja harjoitellaan antamalla aikaa ja tilaa osapuolten näkökulmille erilaisissa arjen tilanteissa. Lapsella on mahdollisuus olla mukana oppimisympäristön (varhaiskasvatusympäristön fyysiset ja psyykkiset tilat) arvioinnissa ja suunnittelussa.

Lapselle annetaan mahdollisuus osallistua ympäristön muokkaamiseen tarjoamalla esimerkiksi pieniä työtehtäviä. Tehtävät voivat olla tarkkaan rajattuja ja ajan kuluessa kiertäviä ”auttavat kädet” -tehtäviä. Lapset pääsevät osallisiksi toiminnan suunnitteluun, kuten

sisältöjen sekä menetelmien valintaan, juhlissa eri työvaiheisiin aiheen valinnasta lavastukseen sekä esitysten suunnitteluun ja toteutukseen.

Osallistamisen menetelminä käytetään esimerkiksi lasten havainnointia, vaihtoehtojen tarjoamista, keskustelua, sanallisia ja kuvallisia kysymyksiä. Yhtenä mahdollisuutena on perustaa lasten parlamentti, jossa voidaan tuoda yhteiseen kokoontumiseen lasten aloitteita pidemmältä aikaväliltä. Teemme lapselle näkyväksi erilaisten toimien aiheuttamia syy-seuraussuhteita.

3 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

“Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.”

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja arviointi

“Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Lapsen etu on kaiken kehittämisen lähtökohta.”

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

“Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyteen sekä

sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.”

Päiväkodeissa toimintakulttuurin kehittäminen on yhteinen tavoite. Joustavuus, epämukavuuden sietäminen ja erilaisuuden hyväksyminen ovat kehitettäviä asioita, esim. siirryttäessä ryhmästä toiseen. Henkilökunnan moninaisuus ja erilaisuus nähdään rikkautena. Keskeistä on myös toisen työn arvostaminen. Jokaisella työyhteisön jäsenellä on vastuu yhteistyön oppimisesta. Moniammatillisessa työyhteisössä tietojen ja taitojen jakamisen merkitys korostuu.

Perhepäivähoidossa tiimit ovat rikkaus, jossa jaetaan toisille osaamista, ideoita ja kokemuksia. Tiimien välistä yhteistyötä kehitetään ideoiden jakamisen ja yhdessä tekemisen osalta.

Koko henkilöstön osaamista kehitetään mm. täydennyskoulutuksien ja kirjallisuuden avulla. Muutoksissa ja uuden oppimisessa pyritään positiivisuuteen ja avoimuuteen.

”Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyysuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.”

Kasvattajat kannustavat lapsia leikkimään ja huolehtivat siitä, että leikille löytyy tila, välineet ja tarvittava ohjaus. Lapsille annetaan mahdollisuus vaikuttaa leikkivalintoihin ja leikkiympäristön muokkaamiseen. Leikkivälineitä uudistetaan ja monipuolistetaan tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Leikkiä havainnoidaan ja tuetaan systemaattisesti. Lapsia kannustetaan käyttämään leikissä mielikuvitusta ja luovuutta, luontoa ja sen moninaisuutta.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

”Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä

rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vahvistaa osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.”

Jokaisella ammattikunnalla on vahvuutensa ja vastuunsa, mutta ryhmän toimintaan ja sen toteuttamiseen osallistuu jokainen työyhteisön jäsen. Yhdessä tekeminen lisää yhteisöllisyyttä. Tiimipalaverit, viikkopalaverit, suunnittelupalaverit, pedagogiset keskustelut ja vasu keskustelut ovat oppimisympäristön ja toiminnan kehittämisen välineitä. Lapsille ja huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vasu keskustelujen, vanhempainiltojen, kyselyjen ja päivittäisten keskustelujen avulla. Lapsia kuunnellaan ja annetaan mahdollisuus osallisuuden tunteeseen, jonka edellytyksenä on läsnä oleva aikuinen. Nousiaisissa on tehty kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

”Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttönsä. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.”

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus ovat asioita, joihin Nousiaisissa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota tulevien tarpeiden varalta. Näihin kysymyksiin on ennakolta valmistauduttava avoimin ja vastaanottavin mielin omaa kulttuuria, kieltä ja toisia arvostaen ja kunnioittaen. Kulttuurisia erityispiirteitä kunnioittavat työtavat tarkoittavat sekä oman, että vieraan kulttuurin arvostamista.

Lasten kanssa tutustutaan lapsen omaan kulttuuriin. Kasvattajat tarjoavat tietoa eri kulttuureista ja mahdollistavat vieraasta kulttuurista tuleville perheille kertoa omasta

kulttuuristaan. Lapsille kerrotaan erilaisista kulttuureista esimerkiksi kirjallisuuden, esitysten ja vierailijoiden avulla.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

”Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.”

Hyvinvointia, turvallisuutta ja kestävä elämäntapaa tarkastellessa tulee arvioida olemassa olevien toimintakäytänteiden tarkoituksenmukaisuutta esim. istuttamisen, liikkumisen, ulkoilun, ruokailun ja levon suhteen. Jokaisessa ryhmässä arvioidaan käytänteet kulloinkin ryhmässä olevien lasten tarpeiden pohjalta, turvallisuus ja tämän hetkiset suositukset huomioiden. Nousiaisissa pyritään mm. noudattamaan valtakunnallisia suosituksia päivittäisestä liikunnan tarpeesta. Lasten osallistamista kestävä elämäntavan toimintatapoihin on kehitettävä lisää.

Kehittämisen tavoitteet

Toimintakulttuurin avointa arviointia tulisi lisätä. Toimintakulttuurin kehittämiseksi tarvitaan enemmän palautetta lapsilta, vanhemmilta ja työntekijöiltä. Esimiehet huolehtivat siitä, että työntekijät saavat riittävästi palautetta toiminnastaan. Tiedonkulussa jokaisella on vastuu siitä, että antaa ja saa tarvittavan tiedon. Tietoa ja ideoita voidaan jakaa koko varhaiskasvatuksen sisällä yhteisten palaverien ja suunnitteluhetkien muodossa.

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään yhteisten palaverien ja keskustelujen avulla. Yhteiset keskustelutilaisuudet luovat yhteishenkeä ja –ymmärrystä. Tavoitteena on toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi.

Perhepäivähoidossa tiimit toimivat voimavarana ja vertaistukena. Tiimien kesken jaetaan ideoita ja vastuuta yhteisissä toiminnoissa ja tapahtumissa. Vanhempien osallistumista tiimien toimintaan ja yhdessä tekemiseen kehitetään. Esimiesten tuki arjessa on tärkeää. Yhteistyöverkostot (esim. esiopetus, koulut, päiväkodit, seurakunta, vapaa-ajantoimi, kirjasto) ovat tällä hetkellä toimivat. Kehittämiseen tulee suhtautua avoimesti ja ennakkoluulottomasti.

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt ja arviointi

“Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristökäsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.”

Fyysinen oppimisympäristö

Päiväkotien fyysinen ympäristö rakentuu sisä- ja ulkotiloista leikki- ja toimintavälineineen sekä yhteisistä säännöistä. Kasvattajia kannustetaan tilojen monipuoliseen ja kokeilevaan käyttöön. Leikki- ja toimintavälineitä on riittävästi lasten saatavilla lapsen ikä ja tuen tarpeet huomioiden. Retket läheiseen luontoon antavat lapselle elämyksiä, kokemuksia ja mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Kirjasto, koulujen liikuntasalit ja urheilukentät ovat myös osa päiväkotien ja perhepäivähoidon oppimisympäristöä.

Tieto- ja viestintäteknologian käyttöä kehitetään. Henkilöstön kouluttaminen ja osallistuminen on tärkeää. Tieto- ja viestintäteknologian käytössä kiinnitetään huomiota varhaiskasvatuksen järjestäjän mahdollisuuteen määrittää käyttötavat. Käytössä on keskeistä huomioida varhaiskasvatuksen muut tavoitteet.

Psyykinen oppimisympäristö

Psyykkisen turvallisuuden perustana on kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri. Lasta huomioidaan yksilöllisesti, kannustetaan omatoimisuuteen ja tuetaan itseluottamuksen kehittymisessä.

Sosiaalinen oppimisympäristö

Kasvattaja mahdollistaa leikki- ja ryhmätilanteet niin, että lapsen sosiaaliset taidot voivat kehittyä. Lapsi oppii huomioimaan toisia sekä ratkaisemaan mahdollisia ristiriitatilanteita aikuisen tuella. Pienryhmätoiminta tukee tavoitteiden saavuttamista.

Hyvän ja toimivan psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön edellytyksenä on henkilökunnan sitoutuneisuus työhön ja työyhteisöön, aito empaattinen läsnäolo lasten kanssa sekä luottamuksellinen ja avoin yhteistyö vanhempien kanssa. Aikuisen aktiivisuus ja aloitteellisuus aktivoi ja kannustaa lasta. Henkilöstö toimii arvopohjan mukaisesti unohtamatta vanhempien ensisijaista roolia lapsensa kasvun ja kehityksen mahdollistajana. Niin fyysisen, psyykkisen kuin sosiaalisen oppimisympäristön tukeva tukijalka ja perusta on turvallisuus. Varhaiskasvatuksen toiminnan perustana on kokonaisvaltainen turvallisuuden toteuttaminen.

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

“Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.”

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa.

Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.”

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on lapsen hyvinvoinnista huolehtiminen sitoutumalla lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Yhteistyötä tukee molemminpuolinen luottamus, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä molemminpuolinen kunnioitus. Vuorovaikutus huoltajien kanssa vaatii henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä tulee huomioida perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa käytetään tulkkia, jotta ymmärrys voidaan taata.

Yhteiset keskustelut huoltajien kanssa luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja sen turvaamiselle. Lasten päivittäiset kuulumiset jaetaan huoltajien kanssa, sillä kehitystä ja oppimista koskeva myönteinen palaute on tärkeää. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan huoltajien kanssa yhdessä keskustellen. Tämä on tärkeää erityisesti lapsen kehityksen ja oppimisen tukea suunniteltaessa.

Huoltajilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen yksikkökohtaisten kyselyiden, asiakastyytyväisyyskyselyn, vanhempainiltojen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan yhteydessä. Sähköistä viestintää tiedonkulussa kehitetään edelleen. Toiminnan sisällöstä viestitetään huoltajille esim. kuukausikirjeiden, dokumentoinnin, kasvunkansion ja yhteisten tapahtumien avulla.

Huoltajille tehdyn kyselyn pohjalta, odotukset yhteistyölle varhaiskasvatuksen kanssa ovat:

- avoimuus, ymmärrys
- rehellisyys
- joustavuus
- luottamuksellisuus ja sovitusta asioista kiinnipitäminen
- läpinäkyvyys, aktiivisuus vuorovaikutuksessa
- päivittäisten kuulumisten vaihtoa
- otetaan kaikki asiat puheeksi kiertelemättä
- aktiivista tiedottamista toiminnoista ja lapsiin liittyvistä asioista
- tutustuminen päiväkodin arkeen
- iloinen ja kiinnostunut vastaanotto aamuisin
- varahoitojärjestelyissä parannettavaa (tiedonkulku, joustavuus varahoitopaikoissa)
- tapahtumien järjestämiseksi varainhankintaa
- perhepäivähoidon vanhempainilta
- esite, jossa ohjeet miten toimitaan päivähoidossa, jos lapsi sairastuu, karenssiajat, käyttämättä jääneet tunnit, loma-asiat jne.
- vanhempien osallistaminen perhepäivähoidon toiminnassa enemmän
- tärkeää kertoa vanhemmille tulevista muutoksista
- hyvä viestintä, sähköposti kätevä
- tarvittaessa keskusteluhetket

Monialainen yhteistyö

“Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyö- rakenteet. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kesken. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään.

Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa

lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.”

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteutuminen lapsen tarpeet ja hyvinvointi huomioiden. Varhaiskasvatuksen vastuulla on toimia monialaisessa yhteistyössä ja luoda tarvittavat yhteistyörakenteet. Yhteistyön tulee rakentua avoimuudelle, luottamukselle, rehellisyydelle ja yhteiselle ymmärrykselle lapsen parhaasta. Yhteistyöllä pyritään vanhemmuuden tukemiseen, lapsen oppimisympäristön laajentumiseen ja moninaistumiseen, läpinäkyvyyteen ja molemminpuoliseen kunnioitukseen.

Yksittäistä lasta koskevaa yhteistyötä tehdään tarvittaessa neuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveyshuollon ja sosiaalipalvelujen kanssa (kasvatus- ja perheneuvonta, neuvolan perheohjaaja, lapsiperheiden kotipalvelu, puhe- ja toimintaterapeutti, psykologi, fysioterapia sekä TYKS). Muita yhteistyötahoja ovat esim. seurakunta, poliisi, järjestöt sekä ravitsemus - ja siivouspalvelut.

Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajien suostumuksella Halin (3 vuotiaat), Lenen (4 vuotiaat) ja Kehun (5 vuotiaat) avulla. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan arvio on tärkeää lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi. Lisäksi se mahdollistaa varhaisen tuen tunnistamisen. Lapsen neuvolakäynnin jälkeen neuvola toimittaa huoltajan suostumuksella palautteet lapsen kehityksen arvioinnista varhaiskasvatusyksiköihin varhaiskasvatuksen erityisopettajan kautta kerran kuukaudessa. Varhe-ryhmässä (monialaisessa työryhmä) käsitellään tarvittaessa varhaiskasvatuksesta ja neuvolassa heränneitä huolenaiheita lapsesta. Tarvittaessa varhaiskasvatuksesta voidaan ottaa suoraan yhteyttä neuvolaan huoltajan luvalla.

Monialaista yhteistyötä arvioidaan Iso-Varhe -ryhmässä kerran vuodessa. Mukana Iso-Varheessa on varhaiskasvatuksesta kiertävä erityisopettaja, integroidun pienryhmän veo, päiväkodin johtaja, varhaiskasvatusohjaaja, lastentarhanopettaja kustakin päiväkodista sekä yksityisen päiväkodin johtaja. Lisäksi mukana on neuvolan terveydenhoitajat, toimintaterapeutti, psykologi, perheohjaaja, perheneuvola Hermannin työntekijä, puheterapeutti, lääkäri ja lastensuojelu. Kokoontumisesta laaditaan muistio, josta ilmenee yhteistyölle asetetut tavoitteet ja kehittämisen tarpeet.

4 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

“Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lapsen oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lapsen omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.”

Nousiaisissa varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys rakentuu yhdessä sovittuun arvoperustaan. Lapsi on yksilöllinen oppija, jolla on omat mielenkiinnon kohteensa sekä yksilölliset tarpeensa. Lasta tuetaan oppijana johdattelemalla hänet eri oppimisen osa-alueille. Lapselle annetaan mahdollisuus tutustua kielen rikkaaseen maailmaan ja häntä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri tavoin. Hänelle opetetaan mitä tarkoittaa olla yhteisön aktiivinen jäsen, mitä mahdollisuuksia, oikeuksia ja myös velvollisuuksia yhteisön jäsenenä toimiminen tuo tullessaan. Kasvattajat toimivat oppaana ja mentorina lapsen tutustuessaan lähiympäristöönsä. Kasvattajat antavat lapselle mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen kasvamiseen, liikkumiseen ja kehittymiseen olemalla aidosti läsnä.

Päiväkodeissa on säännölliset suunnittelupalaverit kaksi kertaa toimintakaudella, viikoittaiset koko talon palaverit sekä ryhmäkohtaiset tiimipalaverit. Huoltajien kanssa käydään keskusteluja. Lapsen ääni toiminnan suunnittelussa tulee esiin päivittäisten toimintojen yhteydessä. Henkilöstölle järjestetään koulutustilaisuuksia osaamisen eri osa-alueilta, esiin nousevien tarpeiden ja toiveiden mukaisesti, unohtamatta työn edellyttämiä normiperusteisia koulutuksia (esim. ensiaputaidot). Arviointia tapahtuu päivittäin työn ohessa sekä itsenäisesti että muiden kasvattajien kanssa. Säännöllisesti tapahtuvalla suunnittelulla ja tiedon kulun varmistamisella rakennamme yhdessä perustan pedagogiselle toiminnalle.

Perhepäivähoidossa on käytössä henkilöstön säännölliset palaverit noin kuusi kertaa toimintakauden aikana. Palavereissa käydään läpi pedagogisen toiminnan käytänteitä ja suunnitellaan tulevaa toimintaa sekä tapahtumia koko perhepäivähoidon, perhepäivähoitotiimien kuin yksittäisten perhepäivähoitajien osalta.

4.2 Pedagoginen dokumentointi

“Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa jatkuvasti lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).”

Nousiaisissa käytetään pedagogisessa dokumentoinnissa muun muassa lapsen kasvun kansiota, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, henkilöstön suorittamaa havainnointia sekä havainnointiin perustuvia kirjauksia. Kuluneena toimintakautena 2016 - 2017 kunnallisissa päiväkodeissa on otettu käyttöön myös vuosikellokalenteri, joka on toiminut päiväkotien pedagogisen toiminnan, suunnittelun ja arvioinnin dokumentointityökaluna.

Huoltajien ääni saadaan kuuluviin asiakaskyselyillä. Lasten ääntä ja kokemuksia dokumentoimme lapsen vasuun ja lapsen kasvun kansioihin. Varhaiskasvatussuunnitelma toimii kaikkien lasten kohdalla tärkeänä asiakirjana, johon kirjataan vuosittain lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät asiat. Tiimisopimukseen kirjataan ryhmien yhteisesti sovitut toimintatavat.

Pedagoginen dokumentointi ja dokumentointiprosessi on yksi tärkeä kehittämiskohde. Tiedostaen dokumentoinnin laajuuden ja sen mukanaan tuoman työtapojen muutoksen, asiassa edetään pienin askelin. Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaaminen on ensisijainen tehtävä.

4.3 Monipuoliset työtavat

“Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen

kokeminen ja ilmaisu. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään toiminnassa.

Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättellemään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.”

Leikki ja liikkuminen ovat lapsille ominaisia ilon ja onnistumisen kokemuksia tuovia toimintatapoja. Liikkumisen ja leikin avulla lapsia rohkaistaan kokeilemaan rajojaan ja taitojaan. Lapsella on lupa epäonnistua. Lapselle annetaan mahdollisuus yrittää, kokeilla ja kehittyä eri oppimisen osa-alueilla. Liikunnassa on tärkeää monipuolisuus ja turvallisuus. Riittävät toistot mahdollistavat taitojen sisäistämisen. Musiikki on tärkeä elementti liikunnassa. Metsäretket, Anssin jumppa, ulkoliikunta, pelit ja leikit sekä koulujen liikuntasalissa tapahtuvat liikuntavuorot mahdollistavat yhdessä tekemisen ja liikunnan ilon, niin lapsille kuin aikuisille.

Musiikkikasvatuksessa tärkeää ovat rytmi, elämyksellisyys, yhteenkuuluvuus, kehonhallinta, keskittyminen ja luovuus. Ilmaisutaitojen eri muotoja ovat draama, nukketeatteri ja teatteri. Kasvattaja toteuttaa musiikkipedagogisia hetkiä omien kykyjensä ja taitojensa mukaan. Tärkeää on, että kasvattaja on aidosti mukana toiminnassa osallistumalla ja auttamalla lasta tarvittaessa. Musiikki on yksi tärkeä työväline juhlien ja esitysten toteutuksessa.

Kädentaidoissa lapsi pääsee kokeilemaan muun muassa maalausta, muovailua, askartelua, piirtämistä, ompelua ja pujottelua ikä- ja taitotasoa huomioiden. Tärkeää toiminnassa on luovuus ja eläytyminen, silmän ja käden koordinointi sekä eri aistien harjaannuttaminen. Kasvattajan tehtävänä on tarjota toimintaan asianmukainen välineistö, rohkaista ja kannustaa lasta toiminnassa sekä huolehtia valmiiden töiden esteettisestä esille laitosta. Töissä tulee näkyä lapsen kädenjälki. Toteutus tapahtuu yksilö- ja pienryhmätoimintana.

Lapsen tutkiessa ympäristöään hänellä on käytössään kaikki aistit. Hän näkee, kuulee, haistaa, maistaa ja tunnustelee. Kasvattajan tulee olla saatavilla vastaamassa lapsen kysymyksiin ja ihmetyksen aiheisiin. Nousiaisten varhaiskasvatuksen tutkimusmaailman menetelmiä ja työkaluja ovat muun muassa kirjallisuus, luontoretket, vuodenaikojen vaihtumisen seuranta sekä vesi- ja hiekkaleikit. Suunnittelussa otetaan huomioon lapsen ideat ja lapsesta lähtevät kiinnostuksen kohteet. Kasvattaja antaa lapselle mahdollisuuden pohdiskeluun, tutkimiseen ja oivaltamiseen. Edelleen kaikessa toiminnassa huomioidaan lapsen ikä- ja kehitystaso.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

“Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa. Lurut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.”

Nousiaisten varhaiskasvatuksessa leikki tapahtuu pääsääntöisesti pienryhmissä. Kasvattaja antaa leikille tilan, ajan ja välineet lapsen toiveiden, tarpeiden tai ideoiden pohjalta. Leikkivälineitä voi vaihdella eri ryhmien välillä. Lapselle annetaan mahdollisuus valita leikki ja leikille varataan riittävästi aikaa. Vauhdikkaat leikit ovat myös sallittuja, kunhan turvallisuusnäkökulma on huomioitu riittävän hyvin. Tarvittaessa aikuinen johdattelee ja ohjaa lasta erilaisten leikkien maailmaan, etenkin jos lapsi valitsee aina samoja leikkejä ja leikkikavereita.

Kasvattajan tehtävä on antaa lapselle erilaisia leikkimahdollisuuksia ja -ideoita. Lasten virittäytyttyä leikkiin aikuinen havainnoi ja dokumentoi leikkiä sekä auttaa lasta kehittymään leikissä. Leikin yhteiset säännöt käydään läpi. Lasta kannustetaan pitkäjänteisyyteen leikissä. Toiminnassa käytetään eri leikin muotoja lapsen ikätaso huomioiden. Rakentelu-, rooli-, viihdytys- ja parileikit sekä draama eri leikkiympäristöissä tuovat lapselle iloa ja oppimiskokemuksia.

Lapsella on mahdollisuus valita haluamansa leikin. Lapsi opetetaan huolehtimaan leikkivälineistä ja -ympäristöstä. Leikkiseuraa vaihtelemalla harjaannutetaan lapsen sosiaalisia taitoja, toisten huomioimista ja arvostamista. Oman lelunpäivänä lapsi saa tuoda oman lelun mukanaan varhaiskasvatukseen, esitellä sen toisille lapsille ja leikkiä sen kanssa. Leikki mahdollistaa mielikuvituksen käytön. Leikin avulla lapsi voi käsitellä erilaisia tunteitaan, kuten pelkoja ja harjoitella monenlaisia elämäntaitoja. Rakenteluleikit saavat jäädä myös kesken, jolloin keskeneräisiä rakenteluja on mahdollista jatkaa useampana päivänä. Lasta opetetaan leikeissä kestäämään myös keskeneräisyyttä ja ajantajun hallintaa.

Perhepäivähoidossa on tärkeää, että tiimit kokoontuvat säännöllisin väliajoin esimerkiksi leikkikentälle, jolloin lapsilla on mahdollisuus leikkiin isossa ryhmässä.

4.5 Oppimisen alueet

“Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Oppimisen alueet eivät ole toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet ovat:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehitystä. Kieli on lapselle sekä oppimisen kohde että väline. Kielen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytyneitä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä.”

Kieli on yksi keskeisimmistä varhaiskasvatuksen sisällöistä Nousiaisissa. Varhaiskasvatuksessa pyritään käyttämään selkeää ja monipuolista kieltä ja tarvittaessa puhutun kielen tukena käytetään tukiviittomia sekä kuvia. Varhaiskasvatuksessa käytetään kieltä monipuolisesti; erilaisten lorujen, leikkien, riittelyyn sekä sadutuksen muodossa. Lapsia rohkaistaan kertomaan omista kokemuksista sekä keksimään ja kertomaan omia tarinoita. Lapsen kielen kehitystä seurataan ja hänelle annetaan tarvittavaa tukea ja tarvittaessa ohjataan eteenpäin puheterapian piiriin.

Monikielisiä lapsia Nousiaisten kunnan varhaiskasvatuksessa on melko vähän ja varsinaista S2 opetusta ei tällä hetkellä järjestetä. Suomen kielen oppimista tuetaan arkipäivän toiminnoissa sekä tarvittaessa veo:n pienryhmissä.

Tärkeässä roolissa ovat myös sadut ja tarinat. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kuunnella ja lukea erilaisia tarinoita. Luettuja tarinoita käydään läpi esimerkiksi piirtämällä tai keskustelemalla. Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä kirjaston kanssa osallistumalla mm. satutunneille, teatteriesityksiin ja näyttelyihin sekä vierailemalla kirjastossa.

Tavoitteena on tarjota jokaiselle lapselle erilaisia, onnistuneita kielellisiä kokemuksia lapsen taitotaso huomioiden. Lapsille pyritään tarjoamaan mahdollisimman monipuolisia kielellisiä virikkeitä ja lasten toiveet ja kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon kielellisiä toimintoja suunniteltaessa.

Ilmaisun monet muodot

“Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Musiikillisen ilmaisun tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisiä kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta sekä suhdetta musiikkiin. Kuvallisessa ilmaisussa lapsille tarjotaan mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä mahdollisuus saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapsia rohkaistaan sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin.”

Nousiaisten kunnan varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan lupa ja mahdollisuus esiintyä ja ilmaista itseään monipuolisesti. Ohjattujen musiikki- ja askartelutuokioiden lisäksi lapsia kannustetaan myös oma-aloitteeseen toimintaan. Esimerkiksi maalaus- ja askartelutarvikkeita, papereita, kyniä, muovailuvahaa ja roolivaatteita säilytetään niin, että ne ovat lasten saatavilla. Vuosittain lapsille pyritään tarjoamaan lastenteatteriesitys sekä muita lapsille suunnattuja kulttuuritapahtumia. Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen henkilökunta järjestää pienempiä esityksiä. Henkilökunnan esitykset innostavat myös lapsia esiintymään ja kokeilemaan. Nousiaisten koulut tarjoavat varhaiskasvatukselle vuosittain mahdollisuuden päästä seuraamaan vanhojen tansseja, Lucia kulkuetta ja musiikkiesityksiä. Myös kirjasto tarjoaa varhaiskasvatukselle erilaisia kulttuuritapahtumia.

Tavoitteena on jatkossakin pystyä tarjoamaan lapsille monipuolisia ja erilaisia mahdollisuuksia ilmaista itseään. Tulevaisuudessa eri toimintamuotojen yhteistyötä tulisi kehittää ja lisätä

entisestään. Toiminnan suunnittelussa pyritään ottamaan entistä enemmän huomioon lasten toiveet ja kiinnostuksen kohteet.

Minä ja meidän yhteisömme

“Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Minä ja meidän yhteisömme- oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksytyiksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä.

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta. Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun.

Varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi.”

Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä Nousiaisten seurakunnan kanssa. Seurakunta järjestää vuosittain joulun- ja kevähartauden ja päiväkodeissa järjestetään kuukausittain pikkukirkko. Päiväkodeista tehdään vierailuja seurakuntatalolle ja perhepäivähoidon lapset voivat

osallistua seurakunnan kerhoihin. Lapsen ja perheen katsomus otetaan huomioon toiminnassa ja perheen kanssa keskustellaan ja sovitaan katsomuskasvatuksesta hoidon alkaessa. Varhaiskasvatuksessa keskustellaan avoimesti ja lapsilähtöisesti eri uskonnoista ja katsomuksista. Erilaisilla tapahtumilla ja juhlilla tuodaan tutuksi yleistä kulttuuriperintöä sekä erilaisia tapoja.

Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja omaan kasvuympäristöön esimerkiksi erilaisilla retkillä. Lapsia innostetaan havainnoimaan ja tutkimaan ympäristöä. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään Nousiaisten kulttuurihistoriallista ympäristöä. Lasten kanssa vierailaan esimerkiksi Topoisten kotiseutumuseossa.

Mediakasvatus on tällä hetkellä melko vähäistä. Lasten kanssa voidaan katsoa lastenohjelmia ja keskustella niistä. Myös erilaiset teemaviikot, kuten sanomalehtiweek, hyödynnetään varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa. Sanoma- ja aikakauslehdet ovat lasten selailtavissa ja leikeltävissä. Lapsilla on mahdollisuus käyttää kameraa, kuunnella rasioita ja musiikkia soittimista. Lapsille luetaan kirjoja ja he voivat itse tuottaa omia tarinoita esimerkiksi saduttamalla. Tavoitteena tulevaisuudessa on saada varhaiskasvatukseen käyttöön tablettitietokoneita, joilla median tuottaminen onnistuisi helpommin.

Tutkin, toimin ympäristössäni

“Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestäväää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.”

Kasvattajan tehtävänä on antaa lapselle mahdollisuus tutkia, pohtia ja ihmetellä ympärillä olevia asioita tarjoamalla siihen asianmukaisia välineitä ja menetelmiä sekä rohkaisemalla ja kannustamalla lasta. Lasten kiinnostuksen- ja mielenkiinnon kohteet huomioidaan toiminnan suunnittelussa. Lapselle annetaan mahdollisuus oivaltaa itse. Pienryhmätoiminta antaa hyvän mahdollisuuden lapsen omatoimiselle tutkimiselle.

Lapsille annetaan kestäviä toimintamalleja ja ympäristökasvatus tuodaan osaksi arkipäivän toimintoja. Esimerkiksi metsäretkillä opetellaan huolehtimaan ympäristöstä ja luonnosta sekä liikkumaan luonnossa ja lähiympäristössä. Toiminnassa huomioidaan kestävien valintojen mahdollisuus, esimerkiksi ei heitetä roskia luontoon ja kädentöissä hyödynnetään kierrätysmateriaaleja.

Lasten kanssa voidaan tutustua Nousiaisten kunnan keskustan palveluihin sekä palo –ja pelastuslaitokseen. Turun seutu tarjoaa mahdollisuuden tutustua laajempaan teknologiseen ympäristöön. Lasten kanssa keskustellaan erilaisista teknisistä ratkaisuista ja heitä kannustetaan tutkimaan asioita. Välineinä käytetään mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi kameraa ja tablettitietokonetta.

Kasvan, liikun ja kehityn

“Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveille kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään

kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisen kulttuuria.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa terveyden ja turvallisuuteen liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa.”

Nousiaisten kunnan varhaiskasvatuksessa lapsia kannustetaan omaehtoiseen liikkumiseen. Tämän lisäksi lapsille järjestetään erilaista ohjattua liikuntatoimintaa. Varhaiskasvatuksen liikunta on lapsilähtöistä ja lapsilla on mahdollisuus käyttää liikuntavälineitä, esimerkiksi palloja ja vanteita, myös itsenäisesti. Aikuisten roolina on mahdollistaa lasten liikkuminen ja tarjota erilaisia liikuntakokemuksia. Myös erilaiset liikuntaleikit ja satu- ja musiikkiliikunta ovat tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksessa. Nousiaisten kunnan varhaiskasvatuksessa on käytössä liikunnan vuosisuunnitelma. Kunta tarjoaa päiväkodeille ja perhepäivähoitajille mahdollisuuden käyttää koulujen liikuntasaleja ja kunnan liikunnanohjaaja liikuttaa myös varhaiskasvatuksen piirissä olevia lapsia. Liikuntakasvatuksen tavoitteena on lisätä lapsen kehontuntemusta sekä motorisia perustaitoja.

Ruokakasvatuksessa tärkeässä roolissa on kasvattajien antama esimerkki. Kasvattajat ruokailevat yhdessä lasten kanssa ja näyttävät omalla esimerkillään hyviä ruokailutapoja ja neuvovat lapsia toimimaan yhdessä sovittujen sääntöjen mukaan. Lapsia kannustetaan omatoimisuuteen ikätason mukaan, esimerkiksi kaatamaan itse maitoa tai voitelemaan leipää. Ruokailussa pyritään kiireettömyyteen ja lapsia kannustetaan maistamaan myös uusia makuja. Lasten kanssa myös keskustellaan ruuan alkuperästä sekä erilaisista ruokailutavoista. Tavoitteena on miellyttävä ruokailukokemus niin lapsille kuin aikuisille. Ruokapöytäkeskustelut ovat osa tapakasvatusta.

Terveyden ja turvallisuuteen liittyvistä asioista keskustellaan lasten kanssa päivittäin arjen eri tilanteissa. Liikennesääntöihin ja liikennekäyttäytymiseen tutustutaan aina kun liikutaan päiväkodin ulkopuolella sekä myös esimerkiksi pihan pyöräleikeissä. Lapsia kannustetaan huolehtimaan omista tavaroista ja vaatteista sekä omasta hygieniasta. Varhaiskasvatuksessa pyritään tukemaan lasten turvallisuudentunnetta sekä antaa valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä lisätä lasten luottamusta siihen, että apua saa kun tarvitsee.

4.6 Kieli ja kulttuuri

“Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä.

Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielten ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.”

Nousiaisten kunnan omissa päivähoitoyksiköissä ei ole tarjolla kaksikielistä varhaiskasvatusta. Tarvittaessa kunta ostaa kaksikielisen, esimerkiksi ruotsinkielisen, varhaiskasvatuksen palvelut ulkopuolelta. Tarvittaessa voidaan käyttää tulkkipalveluita, etenkin hoidon aloittamisvaiheessa, niin lapsen kuin myös vanhempien kanssa. Tällä hetkellä vieraskielisten lasten osuus varhaiskasvatuksessa on hyvin pieni.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan moni- ja vieraskielisten lasten suomen kielen kehitystä samoilla keinoin kuin suomenkielisten lasten kielenkehitystä. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi kuvia, tukiviittomia ja asioiden nimeämistä. Tarvittaessa lapselle voidaan järjestää S2-opetusta ja lapsi voi osallistua varhaiskasvatuksen erityisopettajan järjestämään kielellistä kehitystä tukevaan pienryhmätoimintaan.

Lapsen kieli- ja kulttuuritaustasta keskustellaan vanhempien kanssa päivähoidon alkaessa ja tiedot kirjataan lapsen vasuun. Päivähoidon lomakkeita sekä kirjallisia ohjeistuksia tulisi tulevaisuudessa olla saatavilla tarvittaessa myös ainakin englanninkielisinä.

5 LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKEA

”Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen.”

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

”Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoutumista. Varhaiskasvatusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti.

Tuen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteutumisessa yhteistyö lapsen, huoltajan, lastentarhanopettajan, erityislastentarhanopettajan sekä varhaiskasvatuksen muun henkilöstön kanssa on tärkeää. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnsä ja vastuidensa mukaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu tarpeen mukaan lapsen tuen suunnitteluun ja arviointiin.

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Siihen kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut ja työnjako, tukitoimenpiteet sekä niiden toteutumistapa ja arviointi.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tuki annetaan ensisijaisesti erilaisin joustavin järjestelyin lapsen omassa päiväkotiryhmässä tai perhepäivähoitoryhmässä. Muussa varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää erityislastentarhanopettajan konsultaatiota lapsen tuen järjestämisessä.”

Nousiaisissa varhaiserityiskasvatusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti eli tuki tuodaan lapsen olemassa olevaan kasvuympäristöön. Kasvun ja oppimisen tukea annetaan kaikissa varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä. Tarvittaessa käytössä on myös integroitu pienryhmä, jossa toimii veo. Ryhmän lapsilukua on pienennetty ja henkilöstöresurssia lisätty.

Kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) konsultoi henkilökuntaa kasvun ja oppimisen tukeen liittyen sekä tarpeen ja resurssien puitteissa ohjaa pienryhmiä.

5.2 Yhteistyö huoltajien kanssa

”Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa⁷⁵. Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta, kuten lastenneuvolasta, kasvatus- ja perheneuvolasta tai vammaispalveluista. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.

Huoltajan kanssa keskustellaan tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen keskeisistä periaatteista. Hänen kanssaan sovitaan lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa tietojen antoa ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun laitoksen keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehdoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.”

Kun ilmenee huolta lapsen kasvusta, kehityksestä tai oppimisesta henkilökunta tai vanhemmat ottaa yhteyttä kiertävään veo:n. Henkilökunta keskustelee huolen aiheesta huoltajien kanssa ennen konsultaatiopyyntöä.

Tuen tarpeen havainnointi, tuen suunnittelu ja toteuttaminen sekä arviointi tehdään yhteistyössä huoltajien ja tarvittaessa muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kanssa. Tuen suunnittelu ja toteutus sekä arviointi tehdään yhteistyössä varhaiskasvatuksen, neuvolan ja perheneuvolan kanssa. Nousiaisissa on käytössä Varhe-yhteistyö, jonka tavoitteena on varhain puuttua huolenaiheisiin ja ohjata tuen piiriin ns. yhden luukun periaatteella eli huoltaja voi saman tapaamisen aikana sopia lapsen tarvitsemista kartoituksista asiantuntijoiden kanssa ja asiantuntijat yhteistyössä koordinoivat työskentelyään lapsen kanssa. Varhe -tiimiin kuuluu lapsen huoltaja, veo, kasvatushenkilöstön edustaja, terveydenhoitaja ja lisäksi tarpeen mukaan psykologi, toimintaterapeutti, puheterapeutti, sosiaalityöntekijä ja päiväkodin johtaja/ perhepäivähoidon ohjaaja.

Siirto integroituun pienryhmään neuvotellaan yhteistyössä huoltajien kanssa. Siirto voi tulla kyseeseen tilanteessa, jolloin lapsen tuen tarpeeseen pystytään paremmin vastaamaan pienemmässä, paremmin resursoidussa, ryhmässä. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvä varhennettu esiopetus annetaan integroidussa pienryhmässä.

Veo huolehtii monialaisen yhteistyön toimivuudesta varhaiskasvatuksessa ja konsultoi henkilöstöä ja huoltajia poikkeavan koulun aloituksen ja pidennetyn oppivelvollisuuden asioissa.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

”Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia.

Lapsen tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä. Silloin voi riittää yksittäinen tuen muoto tai järjestelyt, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa

vaiheessa. Osa lapsista tarvitsee enemmän ja säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tuen muotoja toisiaan täydentävinä.

Varhaiskasvatuksessa lapselle voidaan antaa tukea monin tavoin. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä. Pedagogisia järjestelyjä ovat esimerkiksi erityislastentarhanopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki, lapsikohtainen ohjaaminen, tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä erityisten apuvälineiden sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttö. Lapsen tukeen voi myös kuulua viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen. Rakenteellisia järjestelyjä ovat muun muassa ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut. Hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio.

Kun tuen tarve johtuu lapsen vaikeasta vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyästä tai sosioemotionaaliseen kehitykseen liittyvästä tuen tarpeesta, tarvitsee lapsi yleensä kokoaikaista, jatkuvaa ja yksilöllistä tukea. Tällöin lapsella on usealla kehityksen osa-alueella haasteita tai jollakin alueella erittäin suuri tuen tarve. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki vertaisryhmässä edellyttää suunnitelmallisuutta, erityisosaamista sekä mahdollisesti erilaisia järjestelyjä tai apuvälineitä. Lapsi tarvitsee apua ryhmässä toimimiseen, toiminnallista eriyttämistä sekä aikaa perustaitojen harjoitteluun. Tällöin tuki voi edellyttää henkilöstön erityispedagogisen tai sairaanhoidollisen osaamisen vahvistamista tai monialaista yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa.

Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen edellyttää jatkuvaa havainnointia, dokumentointia ja arviointia lapsen tuen tarpeista ja toimenpiteiden vaikutuksista ja riittäväyydestä. Ensimmäiseksi tarkastellaan käytössä olevia toimintatapoja ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnin ja sen pohjalta tapahtuvan tuen suunnittelun on hyvä perustua riittävän monialaiseen asiantuntemukseen.”

Hyvä arki, leikki ja vuorovaikutus kuuluvat kaikille lapsille varhaiskasvatuksessa. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Nousiaisissa on käytössä kolmiportainen tukijärjestelmä myös varhaiskasvatuksessa. Kolmiportaisessa tukijärjestelmässä tuki jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen.

Kun huoli lapsen kasvusta, kehityksestä tai oppimisesta herää, tarkistetaan yleiseen tukeen kuuluvien hyvien käytänteiden valikosta, että käytössä on kaikki mahdolliset keinot tukea lasta olemassa olevassa toimintaympäristössä. Yleisen tuen keinot painottuvat ryhmän käytänteisiin ja järjestelyihin, mutta voivat olla myös yksittäistä lasta koskevia käytänteitä.

Tehostettuun tukeen siirrytään, kun yleinen tuki ei riitä. Tehostettu tuki on pitkäaikaisempaa, säännöllisempää, laajempaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tehostettuun tukeen siirtymisen tarpeen arvioi veo yhteistyössä huoltajien ja kasvatushenkilöstön kanssa tarvittaessa monialaista asiantuntemusta hyödyntäen. Tehostetun tuen aikana käytössä on monipuolinen valikoima yleistä tukea yksilöllisempiä pedagogisia tukitoimia. Myös rakenteelliset tukitoimet ovat käytettävissä.

Erytyiseen tukeen siirrytään, kun tehostettu tuki ei ole riittävää. Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään pedagoginen selvitys lapsen saamista tukitoimenpiteistä tehostetun tuen aikana ja kokonaistilanteesta. Veo vastaa pedagogisen selvityksen laatimisesta yhteistyössä huoltajien ja kasvatushenkilöstön kanssa. Varhaiskasvatusjohtaja tekee kirjallisen päätöksen erityisen tuen antamisesta pedagogisen selvityksen pohjalta. Tulkitsemis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät päätökset tekee varhaiskasvatusjohtaja anomuksen pohjalta.

5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

”Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa lastentarhanopettaja ja/tai erityislastentarhanopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa tuetaan. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3).

Tuen toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Annetun tuen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti, ja suunnitelmaa tulee muuttaa tarpeen mukaan. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen tulee kirjata ja tavoitteita muuttaa uutta tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Kun lapsi saa kehitykseensä ja oppimiseensa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa tulee kirjata luvussa 1.3 kuvatun lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- henkilöstön mitoitukseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut esimerkiksi, toiminnan eriyttäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, pienryhmätoiminta tai viittomien ja kuvien käyttö
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden, kuten erityislastentarhanopettajan palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut

Tuen seuranta ja arviointi

- tavoitteiden toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat”

Yleinen tuki kirjataan lapsen vasuun tai yleisen tuen valikko liitetään vasuun. Tehostettu ja erityinen tuki kirjataan lapsen vasun liitteeksi tulevaan oppimissuunnitelmaan. Kirjaamisesta vastaa veo yhteistyössä kasvatushenkilöstön kanssa.

Oppimissuunnitelmasta ilmenee lapsen vahvuudet ja tuen tarve sekä kokonaistilanne huoltajien, kasvatushenkilöstön ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemysten mukaan, tavoitteet tuen aikana, menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi sekä arviointi vaikuttavuudesta. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan oppimissuunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioidaessa lapsen ikä ja edellytykset huomioiden.

Lapsen tarvitsema tuki suunnitellaan ja toteutetaan yksilöllisesti, kunkin tarpeiden mukaan. Tavoitteet määritellään yhteistyössä huoltajien ja asiantuntijoiden kanssa. Oppimissuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään yhteistyössä huoltajien, kasvatushenkilöstön ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa vähintään kerran vuodessa. Annetun tuen vaikuttavuutta tulee havainnoida, arvioida ja dokumentoida jatkuvasti ja säännöllisesti arjessa. Oppimissuunnitelmaan kirjataan myös tuen tarpeen ja toimenpiteiden päättyminen.

Tuen aikana yhteistyö huoltajien kanssa toteutuu päivittäisissä keskusteluissa, palavereissa sekä vasukeskusteluissa. Reissuvihkoa käytetään sopimuksen mukaan.

Koko henkilöstö vastaa tuen antamisesta. Jokainen vastaa, seuraa ja arvioi oman koulutuksensa, työnkuvansa ja vastuidensa mukaan.

Monialaisessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstö vastaa varhaiskasvatuksen vastuualueista varhaiskasvatusaikana. Muut monialaiset yhteistyötahot vastaavat kukin oman tehtäväalansa mukaisista tehtävistä. Lapsen tarvitsema terapia voi toteutua myös varhaiskasvatusaikana terapeuttien toimesta.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatusyksiköstä toiseen tai esiopetukseen vastuu tiedonsiirrosta on lähettävällä yksiköllä. Tiedonsiirto voidaan tehdä yhteistyössä veo:n ja huoltajien kanssa. Tiedonsiirto tehdään kirjallisena ja tiedonsiirtoon pyydetään huoltajan suostumus. Tarvittaessa hoidon ja opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto voidaan siirtää

huoltajien tahdosta riippumatta, lapsen etu huomioiden. Päiväkotiyksikön sisällä tapahtuvissa siirroissa tiedonsiirto voi olla myös suullista dokumenttien siirron lisäksi.

Olemassa olevien käytänteiden jatkuva arviointi ja kehittäminen kokemusten ja palautteen pohjalta turvaavat ajantasaiset kasvun ja oppimisen tuen järjestelmät. Arvioinnista vastaa koko varhaiskasvatuksen henkilöstö.

6 VAIHTOEHTOISEEN PEDAGOGIIKKAAN TAI ERITYISEEN KATSOMUKSEEN PERUSTUVA VARHAISKASVATUS

“Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.”

Nousiaisten kunta ei tarjoa vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai tiettyyn katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatuspalvelua.

7 TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

“Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla oma-aloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.”

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista voidaan seurata esimerkiksi laatimalla varhaiskasvatuksen toiminnasta vuosittain toimintakertomus, jonka avulla voidaan välittää myös päättäjille tietoa varhaiskasvatuksen arjesta. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelman arviointi tehdään kerran vuodessa työryhmään kuuluvien toimesta työntekijöiltä, yhteistyökumppaneilta, huoltajilta ja lapsilta saadun palautteen pohjalta. Päiväkodeissa käytössä olevaan vuosikalenteriin kirjataan kuukausittain kuvaus toiminnan sisällöstä ja arvioidaan käytänteitä. Eri toimintamuodoissa suunnitellaan ja kehitetään toimintaa yhteisten tavoitteiden pohjalta esim. yhteisissä suunnittelupalavereissa. Lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien ja kasvun kansion avulla voidaan arvioida pedagogisten tavoitteiden toteutumista ja käytänteiden toimivuutta.

Kaikille Nousiaisten kunnan varhaiskasvatuksen huoltajille tehdään joka toinen vuosi asiakastyytyväisyyskysely. Tulokset julkistetaan netissä sekä varhaiskasvatusyksiköissä. Huoltajilla on mahdollisuus arvioida varhaiskasvatusta vuosittain myös esim. vanhempainilloissa, lasten vasu-keskusteluissa ja vastaamalla ryhmäkohtaisiin kyselyihin. Lasten mielipiteitä ja ajatuksia varhaiskasvatuksen toimintaan liittyen selvitetään havainnoimalla ja haastatteleamalla. Vastaukset kyselyistä julkistetaan yksikkökohtaisesti. Henkilöstöllä on mahdollisuus arvioida varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista mm. kehityskeskusteluissa, tiimipalavereissa, koko talon palavereissa ja kirjallisesti vuosittain. Vuosikalenteri toimii myös henkilöstön arviointivälineenä. Henkilöstön kirjallinen palaute ja lasten palautteet julkistetaan varhaiskasvatusyksiköissä.

Saatujen palautteiden perusteella varhaiskasvatusta kehitetään koko varhaiskasvatuksessa ja yksikkökohtaisesti asettamalla toiminnalle yhteiset tavoitteet sekä yksikkökohtaiset tavoitteet varhaiskasvatussuunnitelman perusteita noudattaen. Toimintaa pyritään kehittämään tavoite kerrallaan.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan osallistuvassa työryhmässä mukana olivat:

Grönlund Tarja, lastenhoitaja

Halonen Minna, varhaiskasvatusjohtaja

Hyvärinen Anniina, perhepäivähoitaja

Kankaanpää Tiina, varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Laiho Anne, lastentarhanopettaja

Mattila Mia, varhaiskasvatusohjaaja

Mäkinen Mia, Koljolan päiväkodin johtaja

Rämö Tarja, kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Sankala Jaana, lastenhoitaja

Tapani Outi, päiväkodin johtaja

Vesa Emilia, lastentarhanopettaja